

ÖRTÉNETI APOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Gróf Széchenyi István levele br. Wesselényi Miklóshoz (1845.) Közli K. Papp Miklós. — A bécsi titkos levéltár okleveleiből. (II. közlemény). — Consultatio Fogarasiensis. (I. közlemény). — Deés város levéltára. (XVII. közlemény). Közli K. Papp Miklós. — Oklevelek a török véduralom korából. (III. közlemény). — Kazinczy Ferencz és neje Sophie levele b. Wesselényi Miklóshoz. (1816.) — Tárcza. Kölcei Ferencz leveles tárczájából. Közli K. Papp Miklós. — Kossuth Lajos jelentése (midőn a „Törvényhatósági Tudósítások“-at megindítá 1836-ban.)

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN LEVELE

Br. Wesselényi Miklóshoz (1845.)

Közli: K. Papp Miklós.

Pest, April 21. 1845.

Igen tisztelt Barátom.

Öbb mint két hónappal ezelőtt irt becses soraid, — mellyeket többször forgatok, mert annyi érdekest foglalnak magukban — ez óráig még mindig válaszatlanul maradtak.

Ne vedd rossz néven, és reméllem, nem is veszed, mert hiszen tudod, mennyi közéleti és milly sok családi részlet nyomja vállamat és meríti ki időmet.

Mit leveledben mondasz, hogy itt nem kívánod felütni lakhelyedet, fáj ugyan — mert hátramaradó rövid éltünknek egy kis részét vajmi szívesen éltem volna közel Hozzád — ánde más részről kénytelen vagyok megvallani, hogy mindazon okok is állnak, legálább még most, mellyeket Te e vágyam ellen felhozasz.

Mondanivalóm temérdek van. Erre azonban sem időm, sem alkalmam. Miszerint csak néhány rövid és felszines közlésre szoritom e levelet.

A politikai mezőn sok mozgékonyág van mind felülről mind alülről. Mi lesz következménye, a magas Istenek tudják. De én nem vagyok képes, a legjobbat nem remélni, bármilly borúsnak mutatkozzék is az ég. Mert oda fent — s csak most jövök Bécsből — legjobb szándék praevaleal, és átlátja a hatalmasb rész, hogy Magyarországot paragon hagyni ezentul nem lehet; ide lent pedig, mindent mindenben véve, szinte a legtisztább, a legőszintébb vágy a tulnyomó, ugy hogy tán csak ránk árva és annyi ideig semmibe vett magyarokra is felderül valahára egy szebb nap. Sok elkövettetik ugyan mindkét részről, mi méltó aggodalommal töltheti el a hazafi kebelt; ez azonban jobbadán nem kaján akarattul vagy lappangó czélbúl, hanem a dolgok bonyodalmibúl veszi eredetét.

Reményeimben tehát, mint látod, még nem csüggedek, noha sebes léptekkel hanyatlom testi erőmben kivált egy idő óta.

Családom meglehetősen van. — Geyza mostohámat kivettem a velencei tengeri tanodából, mert látása rövid. Ő most itt mint

Hadnagy figurál. — Mari leányom sokkal jobban van, sőt oly virágzásnak indul, hogy szinte irigyeném azt — ha szabad volna — ki oltárhoz és onnan ágyba viendi. — Béla fiam hideglelős, de annál pezsgőbb Ödö, ki Hozzád sokat hasonlít.

Financialis részére levedednek Barátom, ezt válaszolom. Nem foglak ezentul azon néhány ezer forint visszafizetéséért unszolni, melyet tőlem birsz; csak kérek, fizesd a kamatot rendesen. — Adósságot csinálni nem merek — noha kaphatnék pénzt — mert igen sok teher van vállamon, úgy hogy ha ma meghalok, szinte zavarban volna feleségem, mitől, mennyire lehet, meg akarom óvni őt.

Socialis tekintetben nem jól vagyunk. Körülbelül mint kutya és macska. — Bár lett volna vagy lenne Deák mindig köztünk, ennyire tán nem jutánk. De most úgy állunk egymás ellen szemközt, mint két ellenséges had! E helyzet Pozsonyban, systemisáztatott, mert korántsem, véletlen dolga. Ott bizonyos rész bárkit, ki nem esküdt elveire — engem sem kivéve — pechovichnek csufolt; midőn a más rész megint betyárnak, gamin-nek czimezte azt, kit fiataltsági tüze egy kissé tulragadt.

Személyem még mindig mozog. Nagykat nem vihettek végbe, mert sem felülről, sem alülről nem lelek támaszra; mivelek tehát kicsit.

Ló —, selyemtenyésztés még mindig csüggedetlen. — A lánczid-építésnél e télen minden nehézséget legyőztünk, úgy hogy miután a budai részen a folyóban álló zárgátban is le van téve az alap, ezentul csak idő és munka kell az egésznek bevégzésére. — N. Ujhelyről Sopronba vasut készül, és nem sokára tán odébb; csak most tartánk közgyűlést. — Gőzhajózás kimondhatlanul fejlődik. — Hengermalom, melly nem igen akart gyarapodni, szinte virágzásnak indul. — Pest-Szegedi csatorna dolga néhány hét leforgása után el lesz döntve: kivihető-e vagy sem, és ha igen, t. i. haszonnal — mert hiszen ma már technikai lehetetlenség szinte nem létezik — tüstént ásó, kapa sat. — Most itt egy sctahely körül foglalatoskodom, és e mellett az ó-budai nagyobb szigetét vágyom park-nak elrendezni, miután már rendesen

két gőzös „Pannonia és Buda“ jár a két város közt fel és alá sat. sat. sat.

Mások más körül fáradsnak, és úgy tudom, szinte jó vagy tán még jobb sikerrel mint én, csekély ültetvényimet tekintve sat. úgy hogy minden cselekvés nélkül már nem vagyunk a Magyarhonban, csakhogy igaz, még utig elég a phrasis, meg a felszines semmire sem vezető tény.

Ha az Erdélyi Dij miatt rábirhatnád az illetőket, hogy nyilvánítsák véleményeiket és erről tudósítsd, nagyon fognám köszönni.

A ménes-könyvet illetőleg igen kívánatos volna azt folytatni. Ha vannak e tekintetben biztos adataid, kérek, közöld velem azokat. A többit majd elvégzem én.

S most áldjon az Egek ura! — Feleségem és családom szívesen köszönt.

tisztelő barátod
SZÉCHENYI ISTVÁN.

A BÉCSI TITKOS LEVÉLTÁR OKLEVELEIBŐL.

IV.

Redzivil Miklós tudósítja I. Ferdinánd királyt, hogy Petrovics Péter Krakóból nem Silesiába ment Izabella királynéhoz, hanem titkon Magyarországra távozott. Kelt Olmüczben 1553. július 20-dikán.

Sacra ac serenissima Regia Majestas domine
domine cleemntissime etc.

Praemissa in gratiam serenissimae Majestatis vestrae servitorum meorum humilima comendacione. Petrowicz, de quo, si quid certius haberem, significaturum me serenissimae Majestati vestrae prioribus scripsi, in Hungariam certo profugisse dicitur. Etsi enim ille ita Cracovia discesserat, ut iter Silesiam versus dirigeret, fidemque eo facto faceret, recta sese ad serenissimam Hungariae Reginam redire, tamen simulata quiete, cum miliaribus tribus confectis in vico quodam Skala nuncupato resideret, media nocte retrogressus est: Istulaque ad unum atque alterum a Cracovia miliare navi trans-

nectus, recta sese Hungariam versus recepit. Quod pro fide mea debitique officii munere ideo sacrae ac serenissimae Majestati vestrae significandum volui, ut mature consideret quid facto in ea re opus sit. Ego hinc jam discedo, Cracouiamque me ad diem XXII. hujus mensis peruenturum spero, ubi quemadmodum pollicitus sum, quantum in me erit, dabo operam ut serenissimae Majestati vestrae in eo negotio quam commodissime serviam. Nunc quod reliquum est me serviciaque deditissima in gratiam serenissimae Majestatis vestrae etiam atque etiam comendo.

Datum Olomuncii die xx. Julii anno domini
M.D.L.III.

Sacrae ac serenissimae Majestatis vestrae

servus perpetuus
NICOLAUS RADZIWIL mp.

Kivül: Sacrae ac Serenissimae regiae Bohemorum Majestati etc. etc. domino domino clementissimo.

(Eredeti je pecséttel a bécsi cs. titkos levéltárban.)

V.

(Bornemisza Gergely és Sárkány Pál egri kapitányok levele I. Ferdinánd királyhoz, — melyben értesítik, hogy Petrovics Péter és Dóczy Miklós családjával együtt Kenderesre érkeztek és a török táborba igyekeznek; továbbá Szegedi Ferenczet, Izabella királyné íródéákját elfogták, s általa a budai basához hozott levelet felküldik s egyzersmind az összeesküvők névsorát közlik; végre kéri ő felségét, hogy a megyei nemességnek parancsolja meg, miszerint felüljön, s a mozgalom lecsillapodásáig magát rendelkezésük alá bocsássa, hogy így a törököknek sikeresebben ellenállhassanak. Kelt Egerben 1553. Augustus 3-dikán.)

Sacratissima Regia Maiestas domine domine et princeps clementissime.

Perpetuorum fidelium seruitiorum nostrorum in gratiam maiestatis vestro sacra-

tissime humillimam, et paratissimam exhibitionem; et die hesterna ea que ex diuersis locis certo accepimus, maiestati vestre sacratissime perscripsimus, que hodie allate sunt, nunc rursus cognoscet maiestas vestra sacratissima ex presentibus, inter ceteras literas, ex vnis accipiet maiestas vestra sacratissima Petrowijthum cum certis nobilibus Nicolao Doczij simul cum vxore et liberis, ac alijs cum familia in Kenderes die hesterna hora duodecima condescendisse et ad Ladan castellum venire, inde ad oppidum Thur proficisci velle, ac ibidem Thurcas conuenire, intelleximus Turcarum gentes Buda et ex Hathwan missas Tibiscum iam traiecissee et in castris esse, quia autem emiseramus nonnullos qui vigilarent et auscultarent, ijdem nunc quendam Franciscum Literatum de Zegedino, Nuncium Regine vidue, ac Petri Petrowijth post Gregorium Bethlehen et Franciscum Literatum Chanadiensem, qui legatum egerant, apud passam Budensem missum, cum certis literis presentibus annexis interceperunt. Cognoscet exliteris hijs maiestas vestra sacratissima qualiter paria literarum Regiue ad Imperatorem Turcarum dandarum, et litera Petrowijth ad Ambathpassam dande inter se discrepant, js Franciscus Literatus per nos inquisitus respondit principium huius factionis hinc natum esse, quod anno proxime preterito Thurce quendam juuenem Paulum Baky, Petri Pethrowyth, prope ciuitatem Lijppam, interceptissent, et Ambathpassa vbique secum eciam sub Agria habuisset, et tandem per eundem juuenem Regine vidue et Petro Pethrowijth nunciasset, quod illorum plurimum misereretur et per literas rogasset adhortatusque fuisset, ne amplius diuagarentur, sed venirent ad fidem et clementiam jmperatoris, puerumque filium Joannis Regis plurimum custodirent ac defenderent, Nuncium statim ad Imperatorem cesarem Turcarum expedirent, supplices peterent, quo in priorem ditionem eos statueret, eundem jmperatorem suis promissis ac stacionibus et conclusionibus cum Joanne Rege patre pueri initis satisfactorum, nec vlla in re articulos conclusionum immutare, sed eos velle in ipsorum ditionem et prouinciam introducere, ibi defendere et manute-

nere, se vero esse bonum fautorem et promotorem, quibus nuncijs postea ipsi incitati, sicque Regina et Petrowijth eundem Paulum Bakij ad portam Imperatoriam Thurcarum expediissent, et Imperator medio proprij sui nuncij cum literis nouis auro signatis, denuo priorem dicionem filio Joannis Regis contulisset, et restituendo obtulisset Regnicolisque super eadem hac re literas misisset, quo filio regis Joannis parerent et subessent. Idem Franciscus dixit Cracouie plurimos Moldauienses retulisse, tam Moldauienses, quam Transalpinenses ad mandatum Imperatoris Thurcarum maxima expeditione impromptu stare, causam vero rei ignorare, item Pethrowytum dominum suum libenter Turcas non conuenire uelle, nisi si secus fieri non posset, et quod Petrowijth istud non a se promouisse sed certj nobiles, quorum in parte nomina inscripta sunt, ex iussu Imperatoris eum incitassent, ut istud negotij suscitet, ea spe confisi, ut Lijppam prouinciamque inter Maros et Keres fluuios existentem, ac totam priorem ditionem, cesar statim remittat, tandemque successu temporum Budam et alias Arces similiter restituat, et totum regnum Hungarie dedat filio Joannis Regis relinquatque possidendum.

Se vero post prescriptos nuncios cum dictis literis missum et per eum nunciatum fuisse, ut dictis Gregorio Bethlehen et Francisco literato dicat, quod consulant passam Budensem et si ipse consulit, ut alter eorum, vel Gregorius, vel Franciscus, aut quem ipse probat, ad portam Imperatoris proficiscatur, id faciant et negotium diligenter tractent. Item quod Petrus Pethrowijth pro deo passam Budensem petisset, ut suas copias penes Zolnok ultra Tibiscum in castris teneat, ad terrorem, ac inde minas faciant ad uniuersos, qui factioni consentire nollent, Kaszon passam similiter rogasse, ut ipse quoque quanto maiori poterit apparatu Lijppe promptus existat.

Pethrowijth Debrecinij duas noctes pernoctauit et vna dierum illic permansit quingentis fere tantum equitibus, contra quem facillime oppidani insurgere potuissent, et nocere valuissent sed noluerunt; jmo per hominem ipsorum literas eiusdem Pethrowijth

binas ad Zolnok miserunt, quem in redeundo nostri ceperunt ac Agriam duxerunt.

Si maiestatis vestre sacratissime benigna voluntas esset, ubi nos possemus, huiusmodi factiosos et qui partes eorum fouent libenter capi faceremus, expectamus tamen documentum maiestatis vestre sacratissime.

Quia autem Turca in promptu est, sub pretextu aliorum negotiorum, sepe alia molitur, igitur dignetur maiestas uestra sacratissima clementer ad comitatus mandare, ut uiritem insurgerent, et interim donec ista sedarentur, essent hic in castris, quo facto et animus hostis etiam si quid uellet aduersi, dissolueretur, mandaret etiam alijs uniuersis maiestas uestra sacratissima, ut dum per nos requisiti essent, ad nostram requisitionem presto esse deberent,

Maiestas uestra sacratissima ut princeps clementissimus ex munificentia sua Regia dignetur benigne prouidere, ut iam tandem gentibus hic existentibus solutio impendatur, ut promptiores valeant esse, et ad seruicia maiestatis uestra sacratissime alacriores.

Ad premissa a maiestate uestra sacratissima benignam expectamus relationem. Deus optimus maximus maiestatem uestram sacratissimam, pro commodo et conseruatione Reipublice totius Christianitatis diutissime ad vota sua felicissime conseruet. Ex Arce Agriensi die 3. mensis Augusti anno domini 1553.

Eiusdem maiestatis uestra sacratissime
fideles subditi

GREGORIUS BORNEMYZZA

PAULUS ZARKANDIJ

*

(A fentebbi oklevél melléklete.)

Fomites disturbiorum et Confederatj
Transsyluanienses

Antonius Kendij

Franciscus Pathachij

Nicolaus Dochij cum uxore et liberis ac relictis

Ladislai Doczy est cum Petrowyth

Gabriel Bettlehen

Gregorius Bethlehen

Clemens Arthandij

Gerardus Ladanij

Gregorius Ladanij

Ladislaus Massaj
 Joannes Horwath de Henczhyda
 Franciscus Horwath frater eiusdem
 Joannes Horwath Zarandij
 Tota Transsylvania
 demptis infrascriptis
 Franciscus Kendij
 Petrus Gerendij
 Petrus Haller
 Franciscus Doctor
 Ladislaus Eudewnyff
 et alijs aliquibus.

(Egykoru másolata a bécsi cs. titkos levéltárban).

CONSULTATIO FOGARASIENSIS.

Generalibus Regni Comitibus ad diem 6. Decembris 1690 in Civitatem Segesvár indictis rationalibus de causis Fogarasinum translatis, antequam Domini Status appulissent, Domini Consiliarij ac Regni Deputati de et super certis quibusdam occurrentiis deliberative concluderunt serie sequenti.

Die 16. Decembris Fogarasini.

Ugron Pál Uram köhalomban lévő pénzérül.

Az köhalmi kastélyban letett Ugron Pál Uram egy ládabeli bizonyos számu pénzt ez ország közönséges szükségére elhozatnunk tetszett közönségesen; úgy hogy azon pénzt hitelesen számban vétetvén, ország közönséges szükségére erogáltassák, ha az idő és az dolgok is jövendőben úgy kívánják, refundáljuk ő Kegyelmének, assecurálván per praesentes köhalmi tiszt atyánkfiait, hogy azon pénz miatt meg nem károsittatnak. In congregatione praespecificata Fogarasini celebrata die 16. Decembris 1690.

Ment erről deliberativa commissio 16. Decembris.

Az kolosvári praesidium számára ugyan Kolosváratt felvetett 3 ezer köből buza defectusa suppleálásáról.

Mivelhogy Kraszna és Közép-Szolnok vármegyék az kolosvári praesidium szükségére nem régen Kolosváratt felvetett hétszáz köből buzá magok vármegyéjeből nem praestálhatják, azon buzábeli fogyatkozásnak suppleálásáról végeztük:

Marus-Vásárhely városa azt az kétszáz köből buzá, melyet az elmúlt alkalmatossággal Balásfalván felvetvén Brassóban kellett volna szállítaniok, oda ne szállítsák; hanem pótolván azt háromszáz kis köből buzával szállittassák Kolosvárra fenn említett Köpeczi Péter atyánkfia kezéhez az említett buza defectus pótlására: facit in summa Saxonicales cub. 500//.

Ezen buzának administráltatására exequutióval kolosvári Dálnoki János atyánkfia rendeltetett.

Kolosvármegye is az megirt szükségre Kolosváratt felvetett száz kis köből buzá, pótolván száz kis köből buzával, administraljon Saxonicales cub. 200//.

Ennek administráltatására Somai Péter atyánkfia rendeltetett exequutióval.

Aranyasszék is az említett szükségre és alkalmatossággal rá- Mentek ezek ről kívántato commissiok 17. Decembris jök vetett kétszáz köből buzá száz köböllel pótolván, administraljon megirt atyánkfia kezéhez Saxonicales cub. 300//.

Ennek administráltatására kolosvári ifju Verner Mihály atyánkfia rendeltetett.

Die 15. Decembris.

Commissum est: hogy az Ur Székely László Uram betegsége miatt nem érkezhétvén, az Ur Bánfi György Uram procurálja ez időhöz képest ott occurráló dolgokat.

Die 16. Decembris.

Az kolosvári Uraimék succursusokra deliberative; az ország pénzéből fl. 200// adattunk Kolosvármegyei vicze ispán kezéhez, vétessen ligna curr. 200. Item committáltott, hogy maga is curr. 100 azon vármegyével administraltasson

Elment az commissio és pénz is Pálfi étékfogó által.	Commendans Uram számára . . . curr. 100.
	Officerek számára curr. 100.
	Strásáló helyekre curr. 100.

Die 17. Decembris.

Az kolosvári hostátban az Erbevillé regimentjéhez szállítandó három compania intertentiójára kívántatván:

Avenae . . .	cub. 600//
Carnis . . .	cent. 50//

Foeni . . . curr. 120// rendeltetik:

Zab. { Kolos vármegyéből
Saxonicales cub. 200//
Küküllő vármegyéből
Saxonicales cub. 200//
Torda vármegyéből
Saxonicales cub. 200//

Hus az Balásfalván Besztercze székre vetett husból deputáltatott cent. 50//.

Széna Szék városáról deputáltatott curr. 120//.

Ezen victualék perceptor és erogator commissarius kolosvári Dálnoki János atyánkfia és más ott való hadnagytól rendelendő emberséges ember.

Administraltató exequutorokat pedig kolosvári vice kapitány atyánkfia rendeljen, midőn Veterani generalis Uramnak dispositója kívánja.

Kolosvárra deputált három ezer köből buza kitejjesítéséről.

Committáltatott Beszterczére, hogy az kolosvári praesidiariusok számára Kolosváratt rájok vetett ezer köből buzát administrálják; ennek felette az ellenkező hadak számára oda szállított lisztet kiadják s az több élést conserválják.

Committáltatott, Doboka vármegyei vice tisztek az fenn megírt Beszterczén levő lisztet szállittassák Kolosvárra Köpeczi Péter kezéhez.

Egy néhány statiókban rendelt élés szorgalmaztatásáról.

Ennek előtte rendeltetett és ki is ment dispositio confirmáltatik és exequutorok is hoesáttattak ki juxta tenorem patentium commissionum: hogy

Tordavármegyéből tritici . cub. 400//
" " Avenae . cub. 500//
Kolosvármegyéből avenae . cub. 500//
Dobokából — avenae . cub. 300//
Fejérnek alsó járásából foeni curr. 240//
Aranyas székről foeni . curr. 200//
Fogaras földéről hust . cent. 200//

Expedita 17 proportionaliter elrendelvén, az Decembris. enyedi, fejérvári, alvinczi és sebesi statiókban, végére menvén hova mennyi kívántatik, administráltassák, egyéb iránt az tisztek javaira mennek az exequutorok.

Die 24. Decembris.

Erbeville regimentjebeli Fejérváratt, Vinczen és Szászsebesben levő vitézi szükségekre usque ad ultimum Januarii 1691.

Torda vármegyéből buza . . . cub. 300
zab cub. 500

Fejérvármegye alsó járásából zab cub. 500
széna curr. 240

Fogaras földéről hus cent. 120//

Ezen statiobeli commissariusok Apáti Ferencz, Uzoni János és Tokai Dávid deputati.

Administrator commissarius rendelése notarius Szakmári Uramra bízott.

Bolánd generalis Szászvárost és Déván lévő regimentje számára:

Fejérvármegye alsó járásából buza cub. 500. zab cub. 500.

Hunyad és Zarándból zab cub. 500, széna curr. 400, hus cent. 200; abból az mennyit Balásfalván felvetettek vala, ha nem telik pedig, pótolják.

Szászváros statiobeli commissariusok Biró Pál és Gellestei István.

Dévai statiobeli Tisza László és Márton Péter Uramék.

Administratorokat Nalácz Lajos Uram rendeljen Commissariusokat.

Storumberg generalis Szebenben levő regimentje számára:

Udvarhely székből juxta dispositionem Balásfalviensem buzát cub. 300

Marusszékből similiter zabot cub. 400
Fejérvármegye alsó járásából

similiter szénát curr. 100//
Szász papoktól similiter hust cent. 200.

Manczföld generalis ugyan Szebenben lévő regimentje számára:

Marus székből buzát . . . cub. 500
zabot . . . cub. 400 et pro
commissariis cub. 200

Fejérvármegye alsó járásából szénát curr. 160

Medgyes székből hust . cent. 200

De commissariorum dispositione Domino Samueli Keresztesi commissum.

Haec 28. Decembris expedita.

Die 30. Decembris.

Ennek előtte Fogaras földére vetett zabból cub. 787 extraordinarie Veterani Uram

szükségére erogálódván, hogy azon zabot az Ur Bethlen Gergely Uram most suppleálja és szálltassa Fogaras földére, Brassóban conclusum, idest avenae cub. 787//.

Die 27. Decembris.

Fogarasi várbeli szükségére kívántató tüzre való fáról conclusum.

Fogaras földről promiscue lett rendelet szerént administrálván az fát:

Urunk ő Nagysága szükségére curr. 20.
Német praesidiumnak . . . curr. 18.
Urunk magyar gyaloginak . . . curr. 6.
Fogarasi praesidiariusoknak curr. . 4.
Apor István Uramnak . . . curr. 3.
Alvinczi Uramnak curr. 2.
Toldalagi A. Uramnak . . . curr. 1.

Perneszi Uramnak . . . curr. 3.
Pataki István Uramnak . . . curr. 1.
Nagyari Uramnak curr. 1.
Keszei Uramnak curr. 1.
Dávid deák Uramnak . . . curr. 1.
Nalácsi Uramnak hagyatott Todoricze, Bethlen Elek és Sámuelnek Récsei, Haller János Uramnak, Gyulai Uramnak gulácsi portiója.

Bethlen Gergely Uramnak Vajdafalva.
Apor István Uramnak gulácsi portio.
Alvinczi Uramnak bucsui és vajdafalvi portiók.

Faosztó Boér Gáspár Uram
Fa szálltatik.

(Folytatása következik.)

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

DEÉS VÁROS LEVÉLTÁRA.

Közli: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

Folyó szám	Oklevél tárgya	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
421	Sajói Dunka László Kornis Ferencznek Szent-Benedeki szolgálja által megveretéséért s erőszakos letartóztatásáért Déés városa ellen kivett törvénybe idéző levélnek párja.	Tottheór	1648. Februar 26.
422	* Barát Gergelynek, a Déési bíró részére, a Hunyadról Nagy-Bányára küldött 79 font kamarai aczélról nyugtája.	Nagibania	1648. Martius 30.
423	* Bacszai Domokosfalvi István János fiának, Istvánnak, kit verekedésért Déés városa befogatott, aziránti kötlevele, hogyha a város ellen még legkissebbet elkövetne, azonnal befogathassa és 200 m. ftig büntesse.	Deés	1648. Decemb. 17.
424	* Déés városának az ország rendeihez aziránti kérelme, hogy a fejedelemtől kamarája részére használt borfogás és elfoglalt réti legelő visszaengedését eszközölnék ki.		1649. Febr. 4. és 8.
425	* Déés városa részére vallató parancslevél.	Bistric	1649. October 29.
426	* Turi Katalin Déési Balog Istvánné részére, még a férje által adómentesítést nyert déési házról, szőlőről és külső földekről adott fejedelmi megerősítés.	Alba Julia	1649. Februar 12.

Folyó szám	Oklevél tárgya	Az oklevél kelt.	
		hol?	mikor?
427	2-ik Rákóczi György fejedelem parancsa Déés váro- sához, hogy a városi polgárok és ottani nemesek közötti izetlenkedések eligazítása végett a Kolosvárt tartandott Dec. 1-sői részletes országgyűlésre megjelenjen.	Bistric	1649. Novemb. 1.
428	* Déés városának 1-ső és 2-ik Rákóczi Györgyhöz intézett és ismételt aziránti kérelme, hogy a városi nemességnek azon részét is, mely a polgársággal egyez- ményre még nem lépett, vettesse a bíró hatósága alá.		1649. febr. 19. és Nov. 1. és 1646. Junius 11.
429	* Déés városa kérelme 2-ik Rákóczi György fejede- lemhez aziránt, hogy a városi nemességgel, mely a várossal még nem egyezkedett, fennforgó egyenetlenség elinté- zését a közelebbi országgyűlésre halasztaná, vagy pedig e végett biztosokat rendelne ki. — (* 2-ik Rákóczi György Beszterczéről visszatérőleg ekkor volt Kolozsvárt, hol is ezen kérelem kelt.)		1649. Decemb. 11. táji *
430	* Déés városa részére csatáni szökött jobbágyok Orosz Akim és János iránti esketés, mely mellett Apaffi Boldizsár és Mihálytól azokat kézhez vették.	Dees	1653. April 16.
431	* Csatáni Orosz Akim jobbágyságáról bizonyítvány.	Kaczko	1653. Majus 21.
432	* Eskettető parancslevél Déés városa részére.	Tothór	1653. Decemb. 28.
433	* Déés városa részére vallató parancslevél.	Totheor	1654. Januar 8.
434	* Ügyészi kinevezés Déés városa részére.	Alba Julia	1654. Januar 22.
435	* Déés városának a fejedelemhez aziránti kérelme, hogy Makai Mihályt, fejedelmi irnokot, a város szolgál- jának RácZ Jánosnak megvagdalásáért közkereset alá vétetné.		1654. Januar 30.
436	* Déés városának részére aziránti másodrendbeli es- ketés, ha Péter kovácsné osztoztató biráit vádolta é ha- mislelkedéssel, s ha az osztály elől részeseivel, közös és férjéről s ennek első nőjéről maradt vagyonokat elrejtette-é?	Deés	1655. Martius 1.
437	* Déés városa kérelme a fejedelemhez, hogy mivel a városiak egy része a közteher alól magát kivette az ál- tal, hogy magát részint a mezei, részint az udvari ka- tonák sorába iratta, — a városban szállásoló mezei ka- tonák élelmezésére nézt a városon könnyíteni méltóz- tassék.		1656. Május 11. táji

Folyó szám	Oklevél tárgya	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
438	Déés városa kérelme a fejedelemhez, hogy a városiak közül azokat, kik adó és más közteher kikerülhetéséért magokat a fejedelmi mezei és udvari katonák sorába szokták felvétetni, -- ezental azok lajstromába beiratni ne engedje.		1656. Május 11. táji.
439	2-ik Rákóczi György fejedelem parancsa Kovács Gergely századoshoz intézve, hogy ez oly déési közadózókat a katonák sorába be ne vegyen, kik csak a közterheket akarják kerülni, s hogy a nemesség is, ha civilis telket bir, róla adózzék.	Alba Julia	1656. Május 11.
440	Fejedelmi parancs Kovács Gergely gyalóg századoshoz, hogy katonáit csak a déési bíróság által kijelelt házakhoz szállítsa be.	Castrum Colosmonostra	1656. August 27.
441	Radnothi István Nagy-Bányai lakós levele Déési bíró Lakatos Jánoshoz, terhes betegségét s abbeli nyomorult állapotát jelentvén.	Nagij-Banya	1658. Majus 13.
442	1-ső Apaffi Mihály fejedelem által Déés és Thorda városoknak adott megnesemítési -- adománylevel; ebben a váradi veszély után innen és vidékéről a déési puszta telkekre telepítettekről is lévén említés. -- (* Kelet s évszám nélkül, végződven az okmány „Datum in“. -- Létezett azonban Déés város levéltárában ezen okmánynak hasonpárja, mely azonban a fejedelemtől aláírva volt, s ezen a fentebbi kelet s évszám volt látható.)	Bistricii	1668. Januar 25.*
443	Cserelevel, mely mellett Váradi Lakatos Ferencz és nője Makai Erzsébet borsos utczai házokat Déésen, cserébe adták Nagyszegi Györgynek és nőjének Vajda Annának a piaczon a városháza melletti puszta telkékért 9 frt. ráadással.	Des	1670. Septemb. 15
444	A debreczeni ref. főiskola előjárósága Alvinczi István, az erdélyi sóaknák ispánához, hogy az iskola sóját adja el és árát a ref. püspök kezébe szolgáltassa.	in celebri mu- saeo Debrecino	1671. Februar 23.
445	Déési Borbély János részére, egy déési csizmadia legény által házától ellopott tekenyő és nőjéveli paráználkodása iránt esketés.	Déés	1681. Novemb. 12.
446	Déési Balog Anna, Szabó Györgyné részére, az alőri határ felőli szántójának széléről esketés. (Folytatása következik).	Des	1684. Május 1.

OKLEVELEK A TÖRÖK VÉDURA- LÓM KORÁBÓL.

VI.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár vég Várad várának és ahhoz való végházainak s azokban lévő hadainak fő gondja viselője, az Tekintetes és Nagyságos Hamza Passa.

(Hamza pasa török névalírása.)

Hozzám illendő szomszédos barátságomat ajánlom, Istentől sok jót kívánok. Hatalmas, győzhetetlen császárunk előtt panaszkodtál az váradi vitézek felől, azok között Hussajn aga felől, hogy embereiteket vágja le, most is az váradi tömlőcz teli vagyón az erdélyi katonákkal, mely panasz végett hatalmas császár részéről egy kapucsi basát az Nagyságos Haler agát küldtették az dolognak meglátására s meg is parancsolták, hogy mielőtt az megirt kapucsi pasa Haler aga ide érkezik, menten embert s levelemet küldjem be, hogy onnet az Urak közül bizonyos embereket küldjetez ide az Kapucsi pasa Haler agához itt szemtől szembe az dolognak eligazítására, azért ha panaszkodni mertetek, az kívántatik, hogy mentnél hamarabb embereitek is jüjjön, az dolog eligazodjék. Ezek után Isten velünk. In Várad die 27. julj Anno 1667.

Külczim: Az Tekéntetes és Nagyságos Apafi Mihálynak, Erdél országának fejedelmének, Magyarországnak egy részinek Urának, székelek ispánjának, nekem szomszéd Ur barátomnak adassék.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

VII.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár vég Várad várának és ahhoz való végházainak s azokban lévő hadainak fő gondja viselője, az Tekéntetes és Nagyságos Szokoli Ali Pasa.

(Szokoli Ali pasa pecsétje.)

Hozzám illendő szomszédos jó akarral való szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, Istentől minden jókat kívánok Kegyelmednek jóakaróival szemben. Sok rendbeli írással, sok tanácsadásommal ennihan

uttal s mind magam emberével intetem s kértem Kegyelmedet, hogy annak az várnak csinálásának békét hagyjon, mert annak ideje mostan nincsen, az hatalmas császár azt meg nem engedi, nemhogy vár körnül palánkot, de csak egy szeptet is felüssenek szabadsága nincsen; megirtam ennihan uttal Kegyelmednek, hogy még az ki arra tanácsolá is Kegyelmedet, nem jó akarója sem az országnak, sem Kegyelmednek. Im azért oda alá megértvén az dolgot hatalmas, győzhetetlen császár fénes kapujából kapucsi pasa jüvín az hatalmas budai vezérhez erős parancsolattal, hogy mindjárast bizonyos derék embereit küldje Kegyelmed, hogyha az várat elhánatta Kegyelmed, hatalmas császárunk igaz hive s fejedelme, Kegyelmed fejedelemségében megmarad, ha pedig az várat el nem hánatja Kegyelmed, hatalmas, győzhetetlen császárunk az hatalmas budai vezérnek parancsolta, az egész végbeliekkal felkelvén reája mén s elrontsa, s így sem az Kegyelmed fejedelemsége nem marad, sem az ország nem marad; azzal az várral együtt Erdélynek sok veszedelme leszen, az melyet Kegyelmed maga is megitélhet. Én ennekelőtte is ennihan uttal kértem s izentem s igyekeztem azon, hogy az szomszédosban valami zenebona ne lenne, de Kigyelmed intésemet megvetette s nem fogadta; im az én Kigyelmednek irt szavaim mind betöltének. Annakokáért mégis, ha tanácsomat megfogadja Kigyelmed, s magának, országának jóvat kívánna, én az tanács [igy] az várat elhánassa, mert másképpen hatalmas császár szavának helben kell menni; mind az az vár elvesz, ha Isten adja, s mind Erdély ujjban megromol, az (igy) jól tudható Kegyelmed. Az kik ennekelőtte régen, mind az Kegyelmed érte üdőben is, valakik hatalmas, győzhetetlen császár ellen rugódoztak, hova lettenek, hol Rákóczy, hol Kemény János, az többi elég példák lehetnek Kigyelmednél, azért jól az fejében gyüjtvén Kegyelmed eztet, az dolog felől úgy gondolkozzék, hogy mostan mind fejedelemségedet s mind országodat elvesztheted, s meg is tarthatod; ha azelőtt is az én szómat s tanácsomat fogadtad volna, ez rajtad nem esett volna; de nem, énnekem sem hívétek, lássátok az mi jobb, az (igy)

cselekedjétek, azután senkitül, hanem magatoktúl tudjátok. Ezek után Isten sok jót adjon Kegyelmednek. In Várad, die 27 Decembris Anno 1668.

Külczim: Az Tekéntetes és Nagyságos Apafi Mihálynak, Erdély országának méltóságos fejedelmének, Magyar országának egy részének Urának, székelyeknek ispánjának, nekem szomszéd jó akarómnak adassék.

Kivül idegen irással: 1669 13 Januarij Fogarasban hozták váradi pasától. (Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

VIII.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császárnak vig Várad várának és ahhoz való vígházainak s azokban lévő hadainak fő gondja viselője, az Tekéntetes és Nagyságos Kucsuk Mehemet Pasa.

Tekéntetes és Nagyságos Apafy Mihály, Erdély országának fejedelme, nekem szomszéd jó-akaróm, Isten Kegyelmedet éltesse, kívánom.

Akarám Kegyelmedet levelemmel látogatnom s egyszersmind ilyen dolog felől írnom, hogy fejevári Musta pasa, Mehemet pasa nevű jancsárok vittek volt egy Farkas nevű rabot oda, hogy az sanczát megadja, mind az törökök s mind az rab oda vadnak, úgy hallom, hogy Fogarasban Kigyelmednél ott vadnak, mintegy tartóztatás alatt, azért azok hatalmas császárunk hivei, hanem Kigyelmed adassa kezekben vagy az rabot vagy az sanczot s bocsáttassa bikével, mert ha azoknak valami navalájok lészen, annakutánna mind Kigyelmed s mind másokra szó fog jünni, azért az mit ember elkerülhet, miért kell magára szót hozni. Ezzel Istentül kívánom, ez levelem találá egészségben Kegyelmedet. Datum ex Várad, die 19 Martij Anno 1672.

Külczim: Az Tekéntetes és Nagyságos Apafi Mihálynak, Erdély országának fejedelmének, Magyarországnak egy részének urának, székelyeknek ispánjának, nekem szomszéd jó akarómnak adassék kezében.

Kivül idegen irással: Anno 1672 mense Febrero, Martio Fogarasban iminnét amonnét hozott levelek.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

KAZINCZY FERENCZ ÉS NEJÉ
SOPHIE LEVELE

B. Wesselényi Miklóshoz (1816.)

Széphalom Octób. 7 d. 1816.

Édes barátom,

A mi kettőnk Sophieje engem az ide zárt levéllel lepe-meg. Nem valami remek portéka, de mutatja melly igen szeret, s szép képe az ő természetes lelkének. A levél kész vala talán a melly nap leveledet vette; de azolta minket egy rettenetes hir ráza-meg; egy 18 esztendőös derék leány, (kit, mivel atyja megholt, a Napam nevelt, neki vér szerént rokonát, s most nem szinte tiz hónap-pal, általadá a leány Onkelének, Gróf Rogendorff Józsefnek,) elunván ennek bántásait, és talán attól akarván megmenekedni, hogy egy vén Óbersterhez menjen férjhez, Septemb. 3-dikán magát puskával keresztüllötte. Képeled, hogy ez a hir mint hatott-meg bennünket; az nekem Rogendorffné által adatott hirül, és így róla nem kétségeskedhetünk; s ez az oka, hogy a levél leírása eddig haladt.

Édes barátom, én örömet élek, de éltém úgy is, hogy életemnek nem örülhettem gen nagyon; és még is az a bolondság, hogy szenvedéseimnek véget vessek, nem járult hozzám. A reménység maga is öröm, s a ki magát meglövi, az felejtí, hogy képzelt megkönnyebbedését rokoninak s barátinak könnyeiken vásárolja-meg. Az önn-gyilkosságban annyi férjfságtalan van mint férjfság. Én borzadok mikor illyet hallok még idegenről is.

Te eddig haza jövéi Szebeni útdából. Farkasnak Sept. 26-d. irt levele szerént még akkor nem valál Zsibón. Képelem melly örömközött éltél, s kevélykedem annak elgondolásában, hogy a mi Carlosunk útjának némelly helyein rólam gondolkozott, rólam beszélt. Hát ha még ott levelem az ő ottléte alatt érkezett volna!

Anyádnak s barátodnak sirja nekem most egy új oldalról is tiszteletes. August. 31-dikén öleltelek-meg ott. Legyen szent emlékezetedben az a nap. — A Sarchopagus két oldalaira mit kellessen s lehessen farag-

tatni, arról sokat elmélkedtem; a bal oldalra valóval alkalmasint meg vagyok elégedve: de a jobb oldalra talán más jobb gondolat jó még.

Vesta, a házi-élet Istenasszonya megkoszorúz egy előtte térdepelő, fátyolba öltöző Asszonyságot. Ennek megette állhatna egy deli ifju, a más felel pedig lehetne a Diana Ephesia statuája és ez előtt egy oltár, s rajta tűz. — Az Ephézi Diana sok emlékekkel festetik, minthogy ennek képe alatt a sokakat-tápláló Természet tiszteltetett. — A szerencsés Rajzoló az egész követ el jogja ezen rajzolatjával borithatni.

A másik oldalra nem tudok még jobbat mint ezt: — Cátó és Brútusz kiterjesztett karokkal mennek elébe egy érkező Nagynak, ki megett néhány követő áll, érdemeinek symbóljaival; péld: némellyik Fascet hozna, Fő Ispáni méltósága jeleül, egy másik a Melpomene és Thalia lárvájival, egy harmadik lantjával, negyedik a gazdagság attribútjeivel, ötödik egy paripát vezetvén. — Ezen gondolat ellen semmi egyéb kifogásom nincs mint az, hogy a Cátó és Brútusz már előfordult az Epigrammban, és így itt nem egészen új. De ha ezt nem tekintjük, a gondolat talán nem rossz.

Az én kedves barátom, Prof. Sipos Pál most Tordosi Predikátor, Septbr. 15-d. meghala. Mely felséges ember mind tudományra mind szívére! — Van e az életnek nagyobb keserősége mint az elválás? — Döbrentei is beteg, beteg volt jó Asszonya is. — Rettek, hogy a halál többektől is megfoszt.

Erdélyből kilépvén ma egy hónapja, s visszatekintvén a dombos földre Szathmárnak sik földéről, egy Epistolához kezdék. Ha meglesz, közleni fogom veled. Imbol kezdete:

Domb s völgy, meg völgy domb, s domb és völgy megint,

Nem srép, de áldott föld, Isten veled!

Mint a Szerelmes néz elnedvesült

Szemekkel a 'hiv lyányka rejtékére,

A honnan őt vad sorsa most elűzi:

Akként tekint rád vég pillantatom,

Áldott hazája sok nagy férjfiainak,

Áldott hazája sok nagy Asszonyaidnak,

S szorult keblemből lassu fájdalommal

Ez ront —, ez tör-elő: Isten veled!

Istálló-Mesteredtől vett lovamért (az az csikómért) én nem sokára leküldök. Te már akkor nem igen lésszesz Zsibón, mert, a mennyire tudom, November elején már Vásárhelyt akarsz lenni. — Egy nagy barátságra kérnélek. — Azzal nekem az a czélem, hogy belőle egy hágó lovat neveljek, mert még eddig úgy hiszem, hogy a csikó nevelésben nekem szerencsés csillagom van; legalább eddig szerencsém volt, s annyi szerencsém, hogy mások itt irigylették. — Nézzd körül, kedves barátom, ha az a csikó válhat-e szép lóvá; Te azt jobban érted mint akárki. Tudom én, hogy a lovat széppé minden része teszi, nemcsak a Jupiteri s Bucephaluszi szépen költ nyak. De én a magas nyakat annyira szeretem, hogy nekem a nélkül a szép ló sem paripa. — Ha ennek nem volna szép nyaka, (úgy tetszik feje sem lesz az) birnád reá Weiss Urat, hogy e helyett nekem azt a Máj. 6-dikán lett sárga kanczát adja cserébe, melly az anyjával egyik pavillonod alatt állott. Ez a sárga kancza Novemberben fél esztendő lesz, s akkor elválasztathatik s feljöhet. — Merném-e reményleni, hogy e levelemet vévén, mingyárt tudósítasz mellyik csikó jön fel, a deres-e vagy a sárga? — Brüce-ddel már kevélykedve járok. Él szerencsésen. Ő Nagyságának jelentsd alázatos tiszteletemet s kézcsoomat. Ugyanerre kér a leányom is, ki Bodoki kisasszonyt tiszteli.

Cserey Farkas engem egy csikóval ajándékoza meg. Az fija a Zsibói ménnek.

(A levél szélén.) Az elmúlt este meggyújtották a sógorom 22 öl hosszaságú csürét Kázmérban, s minden termése oda égett. — S ezt ez idén szenvedni!!

Nézzd belől a levél boritékját.

A levél boritékján belől ez áll: Bihar Vármegyei Administrator Rhédey Lajos ellen Arad Vármegyei Fő Ispán Almásy Pál Exc. van kinevezve kir. Commissáriusnak. — Feladóji a volt V.-Ispán Domokos Jakab, még pedig ex officio tette a vádat, mint Vice-Ispán. — Subscribálták a vádat három Csáky, Sándor, Károly, Antal, egy Batthyáni, Tisza László, Domokos Lőrincz, Szilávy György és László, s az ifjabb Beothy László. A Cassa illetésével is vádolják, s a bizonyságokat az Instantia mellé tették.

Czimirat: à Monsieur Monsieur Niclas
Baron de Wesselényi.

Debrecin,

Zilaj,
Zsibó.

Ezen levélhez van mellékelve a Sophie
németül irt levele, mely így szól:

Innigst geliebter, theurer Bruder.

Carlos sucht Vergebung? Ich will Ihr
süßes Verbrechen, meinen Ferencz 6 Tage
aufgehalten zu haben, durch die Versicherung
strafen, dasz ich diese 6 Tage, die mein
Mann zu Zsibó mit Ihnen unser Stolz, Ver-
leibt hat, zu meine frohesten zähle. Ich freute
mich im Geist, diese zwey gute edle Menschen
bey einander zu wissen, und glauben Sie mir,
theurer Carlos, mich sollte es wenig kosten,
unsere Freund eben so viele Wochen, eben
so viele Monathe zu vermissen, wenn er Ih-
nen dadurch irgend einen Dienst erweisen
könnte. Mein Ferencz kann und darf Sie
nicht weniger lieben und schätzen als Sophie.
Er hat mir viel von Ihnen erzählt, und ich
freute mich zu hören, dass Carlos sich nicht
widersprochen hat, dass er nicht aufgehört
hat, unser Ideal zu seyn. Sie sind gewiss
mehr als bloss recht schaffen. Die Natur
hat Sie mit allen ihren Geben reich be-
schmückt, seyen Sie nicht ungerecht gegen

sie und gegen sich selbst. Unterdessen
steht es unsere Carlos gut, bescheiden zu
seyn. — Ich schickte Ihnen jenes Blatt aus
der Ueberzeugung, dass Sie in dem dort ent-
worfenen Bild Ihr eigenes erkennen werden,
und ihr Junges Gemüth dadurch in seinem
schönen Stolz bestärkt werden muss. Mein
Carlos ist über die Jahre hinaus wo ich für
ihn zittern müste: aber mein Bruder wird
es fühlen, dass sein Ruhm ewig der unsrige
seyn wird. Mein Ferencz ist den 10 Sepr.
angekommen Unsere selige Freude kann
niemand anderer mehr als Carlos fühlen.
Auch Sie werden, sagen Sie, diese fühlen.
Ich theile Ihre Freuden mit Herzen. — Meine
erste Frage war nach Carlos und seine Ver-
ehrte Mutter. Ich bin Ihnen ich bin dieser
Verehrten Frau, und den übrigen Sieben-
bürgern, viel, sehr viel Dank für die meinen
Manne und meiner Eugénie erwiesene Freund-
schaft und Gnaden schuldig; sie hören nie
auf sich dessen zu rühmen. Leben Sie über
alles glücklich, lieber theurer Bruder, und
dencken Sie manchmal an Széphalom wo zwey
Herzen für Sie schlagen.

Széphalom 7. Oct. 1816.

SOPHIE.

Aufs Jahr soll ich also Carlos sehen?
Täuschen Sie unsere Freuden ja nicht.

KÖLCSEY FERENCZ LEVELES TÁRCZÁJÁBÓL.

Közli: K. Papp Miklós.

E levelet Kölcsey b. Wesselényihez
intézte. Becses adataihoz nem kell commentár,
legfeljebb annak felemlítése, hogy e levélben
jelzett „Ifjak társulata“ ugyanaz, mely a
hiressé vált Lovassy-pörtl szülte, s melynek
tagjait a kormány folytonosan üldözte.

A Kölcsey Ferencz levele így szól:

Pozsony, August. 31. 1834.

Tisztelt barátom. Buczy Emil ez órában
vala nálam, s jelenté, hogy holnap indul
Pestre s onnan a kedves, de sokat szenvedett
kis Hazába. A tiszteletre s szeretetre
méltó embert lehetetlen eleresztenem a nél-
kül, hogy néhány sort küldjek Hozzád.

Végre, kilencz hónapi várakozás után
az urberre adott kir. válasz megérkezett, s
tegnap délelőtti tizenegy órakor vegyes ülés-
ben felolvastatott. Úgy beszélnek, e válasz
válasz már régebben készen volt, s hogy a

KK. és RR. által kivívott elvekhez nagyon közelített; de a Nádor ezt nem tűré, s mindent elkövetett azt megváltoztatni olyan-ná, a millyennek azt az ide mellékelt nyomtatványból látandod. Az irtásokra s a fájásra nézve az oppositio elvei annyira mennyire el vagynak fogadva, s e két pontban a felküldött urbéri cikkelyek nem rosszul változtatnak meg; de mindenütt, hol moralis engedményeket akaránk adni, ellenünk a válasz. Az úri székot visszaállítja, az ötödik cikkelyben engedett örökös megválthatás ellenzi, s az olly dicséretes küzdéssel kivívott 8-dik cikkelyt elrontja. S e három pont nélkül az egész urbéri munkálat mit ér?

Az ülés alatt, melyben a válasz felolvasatott nagy égi háboru volt; a dörgések egymást érték, s éppen, midőn az ötödik cikkelyre, az örökös megválthatásra került a sor, nagyot csattant, s a villám (ugy mondják) a Szepesi és Aczél szállásán beütött. Gyuladás nem volt; de e villám és dörgés közt kihirdetett válasz a sinai hegyen hasonló jele-
netek közt kihirdetett tiz parancsolathoz bizony nem hasonlítható. E tiz parancsolatban nem hagyatik rés, hogy gazdag a szegényt önkényesen bánthassa; de az urbéri válasz a 8-dik cikkely s egy más cikkelyben a laesio corporalis kitörlése által a hatalmasabb korbácsa alatt hagyja adózóinkat.

Mit teszünk? az ég tudja. Mi félünk, hogy nagy elhagyatásban maradunk, s a többséget, minél fogva az urbért másodszor is felterjeszhetnők, meg nem nyerjük. Azon esetben nem leszen méltó e törvényhozó testben tovább is maradni.

Eddigi munkálódásaink a diaetái hírekből előtted tudva lesznek. A polgári törvényjavallatok folytában csak az első szülöttségi javakra, s a fiscus öröködésére nézve nyertünk valamit; s a közelebb mult héten a papi dézma tárgyában tettünk eléggé szerencsés lépéseket. Eltörülni ugyan nem bírtuk, de az 1647 előtti örökös contractusokból kidolgozandó kulcs szerént rendeltük felváltatni, s egyszersmind az eddig dézma alatt volt pusztákat s a protestansok egész néptömegét a tizedfizetés alól kivettük. De ez is mit használ, ha később a kormánynál minden megakad?

Némelly ifjak itt olvasó társaságot állítottak, mely darab ideig nagy üldözés alatt volt. A társaság úgy adatott fel, mint a melyet Deák alkotott, s melynek elnöke Kölcsey. E két gyűlöletes név által akartak az új intézetre veszélyt hozatni. Most úgy látszik, az üldözés szünik. S ezen üldözés szerzője a Personalis volt, s egyik igen nagy gerjesztője Ragályi. Ez az ifjakat munkácsi s spielbergi tömlöczözéssel fenyegette, s így akará őket széllyel oszlatni. Megvallom Ragályi mindentettei közt ez leginkább megbántott. Ijesztéseit üzente az ifjaknak egyik irnoka által, kinek az üzenet elmondását szoros kötelességévé tette. Előbb az utcán fogta elő a társaság némelly tagjait; s a munkácsi s spielbergi szép emlékeztetéshez ezt veté: Deák Ferkó bevitt a sárba, meglátom miként fog benneteket kiemelni.

Keserves dolog, édes Barátom, hogy mi azokban, kikben legtöbb bizodalmat vetettünk, így csalatkoztunk meg. Ez országgyűlés az emberek iránt nagyon bizodalmatlanná tett.

Gróf Toldalagi által vettem leveled, s az ifjakhoz szóló választ. Ifjaink e választ közíratra hirdették, s Personalis a hirdetést leszaggattatá. Az ifjak mégis közíratra becsáták azt; de a félelem miatt kevesen merték közhe-lyen írni, s e kevesek is mind feljegyeztettek.

Az obscurantismus ennyi scenáji után semmit nem tudok Neked írni, a mi lelkedet felderithetné. Ti és mi egyformán balcsillagok befolyása alatt senyvedünk.

Veer Farkasról s Kemény Józsefről, mióta tőlünk haza tértek, nem tudok egyebet, mint a mi az írott hirlevelekben foglaltatik. Vidd meg Nekik baráti üdvözlésemet. Imádkozzatok érettünk, mint mi érettetők, talán a balsorsban küzdők imádsága kölcsönösen használand Istennél.

Öllek és ölelünk forró, szent barátság-gal. Élj szerencsésen, mint hűséged a haza s emberiség iránt érdemli. KÖLCSÉY.

KOSSUTH LAJOS JELENTÉSE
(midőn a „Törvényhatósági Tudósítások“-at megindította 1836-ban.)

E nagy fontosságú tudósítások, melyekben Kossuth az egész nemzettel érintkezett, képezték azon pör alapját, mely miatt Kossuth elfogatott nemsokára.

E pör felette érdekes részleteivel lapunk t. olvasói nemsokára részletesen is megismerkednek, — most egyelőre közöljük e jelentést, mely alatt Kossuthnak sajátkezű aláírása van.

J e l e n t é s.

A vak sors szeszélyes kedvezései egy éj fordulatán bőségre ébreszthetik az inség karjai közt szunnyadót, boldogságra a boldogtalant, de egész nemzetek állapota kevésbé függ a sorsnak pusztá kényétől s leginkább a társaságba halmozott erők helyes kifejlésén alapul.

Ha bétékintünk a lefolyt századok örvényeibe, mellyek annyi népeket emeltek magosra semmiből, s annyit döntöttek szédítő magosról semmibe, hogy elvesznének örökre, mint a pusztában elmenő vándornak nyomdoki fokról fokra, lépésről lépésre, világít előttünk a historia fenséges szövéténeke, s fény világánál tisztán látjuk az emelkedésnek, tisztán az esésnek okait. Nincs itt vak eset sehoh és semmiben, mindenütt és mindenben ok van és következmény, s ezeknek logikai lánczkapcsolata az a „fatum“, melyet Lucanusként a dolgoknak atyja „se quoque lege tenens“ örök szabályul alkotott, igenis a nemzetek boldogsága a nemzetekben rejtező anyag és erköcsi erők fejleményivel arányban áll, együtt kél ezekkel, együtt száll, együtt feszül életre, együtt lankad, hervad, s alszik el. — Ezen erők kifejtésére temérdek hatással vannak a törvények, temérdekkel a nemzet erkölcei, E kettőnek egymással örökös kölcsönhatásban kell állani, s valamint a nemzeti erkölcsök sajátosságuk bélyegét ütik a törvényekre (hol nemzeti akarat s nem egyes, bár legjobb autocratornak tartós boldogságot még soha se teremtett önkéje szab törvényt) úgy törvények idomitják, fejtik, változtatják a nemzet erkölceit. E kölcsön hatásban egyik sem első, egyik sem második, mind a kettő együtt hat egymásra, s együtt hatnak a nemzet életére, boldogságára, úgy hogy a nemzet szokásaiban ábrázolatát láthatnók törvényeinek s törvényeiből bizton gyaníthatnók erkölceit, vagy is ezeknek öszveségeit, a nemzeti caractert.

Ez így lévén a törvényhozónak ha tespedéstől úgy, mint iszonyatos rázkódtatástól egyaránt meg akarja óvni a nemzetet, s a haladás szelid törvényszeres ösvényén biztos léptekkel kivánja a közboldogság magasb fokára emelni, mellyről áldás és becsület sugárzik országlóra s országlottakra, a törvényhozónak, mondom, ezen idves irányában munkálódva kettős kötelessége van; egyik: megérteni az időnek jeleit, ismerni a nemzet szükségzeit s ezekhez mért czélszeres intévényekben követni a közvéleményt, mellynek létezését s hatalmát hasztalan igyekeznék tagadni; — másik: eme közvéleményt a jövő törvényhozásban alapul szolgálándót előkészíteni. Csak így reménylhető, hogy örökös kerékforgásban fognak törvény s erkölcsök egymásra, s együtt a közboldogságra, Thronus, Hon, s emberiség javára munkálódhatni.

Miként felele meg a lefolyt országgyűlés e kötelességek elsőjének, mennyiben teljesítette az ország reményeit, s mennyiben segített a nemzet szükségzeit? e részben a hozott törvények gyakorlatba vételével a tapasztalás fog legbiztosb tanuságot nyújthatni, most erről, valamint arról is, mellyek a szírtek, miken sok szép remény hajótörést szenvedett? bővebben szólni idő s hely nem engedik, — de mi a másodikat t. i. a közvélemény előkészítését illeti: negyedfél éveken keresztül voltam én figyelmes tanúja a történeteknek; negyedfél esztendő t. áldoztam a nyilvánosság terjesztésének, s e terhes pályán, mellyet sokaknak inkább a szükség érzetéhez, s akaratom tisztaságához, mint igen is csekély tehetségimhez mért bizodalma olly édessé tön, nagyobb alkalmam volt mint más akárkinek látni a hatalmas lökést, melyet a nemzeti értelmiség kapott, s haladását gondos tekintettel kísérem. El merem tehát mondani, hogyha eljő az idő, melly nem véres csaták, s veszély szülte egyes nagy tetek, hanem köznemzeti virágzás napját fogja hazánkra deríteni; az 183⁹/₆-i országgyűlés ezen új fenséges napnak pitymáló hajnala gyanánt fog a magyar évkönyvekben díszleni.

Az országgyűlésnek azonban vége van, szétoszlott a fénycsomó, mellyben mint valamely gyújtó pontban, egyesültenek a nemzeti értelmiség sugárai, hogy visszahatva mintegy

Pharusról erősb világot terjeszsenek szerte meszszire. Szétozlott a fénycsomó, bekövetkezett a darabolt erők elágazásának ideje, visszatértünk törvényhatóságink házi konyhához, s az egyesült értelmiség közrehatásának minden áldásai megszűnnek. Hazánk municipális rendszere kétségkívül a legreमेkebb institutiók egyike, s én hajlandó vagyok hinni, hogy szélesb alapokra építve illyesmiben fogják elvégre Európa népei polgári jussainak ama kezességét fellelni, melyet oly rég, oly temérdek áldozatokkal keresnek hasztalan, de az árnyék a világnak attributumá, s a legfényesebb dolognak is van árnyas oldala. Municipális rendszerünk fenéséges eszköz arra, hogy megóvjuk s megtartsuk, mit a nemzet egyesített ereje tulajdonunká tón, de igen rossz annak, mit meg nem birunk s mit csak országilag közremunkálva szerezhetünk kivivására. — Isten óvja meg e nemzetet minden gonosztól, Isten óvja gyenge erejének szétdarabolásától, mert valóban mit a nemzeti közboldogság ösvényén már tett, mákszemnyileg kevés ahhoz képest, mit még tennie kell, s most, éppen most szükség meszsze távoztatni az aluszékony tespedést, nehogy a fejlődő értelmiség pislogó szövétneke szalmalánggá változzék.

E tekintetek állottak előttünk, midőn Posonyban az elválás órája közelgett, s agódva néztünk a jövőndő elébe, keresve valamit a mi nincs, az egységnek valamely kapcsolatát, valamely jelét annak, hogy a nemzet országgyűlésen kívül is nemcsak megyeileg, hanem országilag is él: legyen az bár oly csekély, mint a szívnek leggyengébb ütése, csak életre mutasson. S ime többen azon lelkes férfiak közül, kik a polgári élet legszebb ajándékából, polgártársaik bizodal-mából a nemzeti képviselők dicső soraiban fénylettek, s kik baráti kezeket nyújtva gyámolaim valának fáradozásim tuskés pályáján, felszólítottak, hogy valamint magános levelezés utján közlöttem barátimmal s jóakaróimmal az országgyűlési nyilvános dolgokat, ugy ismét csak magános levelezés ösvényén közöljem a törvényhatóságokban nevezetesb s közérdekeü történeteket.

Annai sok áll előttünk, minek tudása

olly érdekes. Mikép igazolja meg a gyakorlat a hozott törvényeket? minő a következés, melyet eszközölnek, hol mutatkozik irántok pótlást kívánó hiány, hol elégtelenség avagy csalatkozás? minő irányt vesz a nemzeti szellem a jövő törvényhozás felé? — minő fogyatkozások örölnönek ki vidéki külömbség szerént az urbér behozatalakor? s. a. t. szóval, mik azok, mik a nemzetnek országos életére tartozva a törvényhatóságok közgyűlésein nyilvánosan történtek? Ezek a tárgyak, melyek iránt felszólítottam, hogy országgyűlési levelezéseimet „Törvényhatósági Tudósítások“ czim alatt folytassam; — igen sok tisztelt követ Urak önként ajánlkozván, hogy a megyéjökbeni dolgokról hiven s pontosan fognak értesíteni. — Illy javaslok által ösztönözötve, s illy kútfők felől biztosítva vétek lett volna magamat el nem határoznom, hogy a megkezdett pályát folytassam.

Erről tehát tisztelt levelezőimet értesíteni kötelességemnek ismervén bátor vagyok jeleníteni, hogy lakásomat állandón Pestre tévén, a kik bizodal-mukkal továbbá is megtisztelnék, azoknak „Törvényhatósági Tudósítások“ czim alatti magános levelezésemmel szivesen szolgállok. Ugy gondolom két hetenként egyszer két vagy másfél ivet irnom elég lesz, s itt nem lévén ugy elfogalva mint Posonyban voltam az ülésekbeni jelenléttel, az irás szebb, helyesb, hibátlanabb voltára is több gondot és személyes ügyelést fordíthatok. Az irnoki költségeket s a vidékekről értesítettésemmel járó kiadásokat azonban szük erszényemből nem birhatván, az ezek fejében fizetendő dijt 25 pengő frtra számítom s az országgyűlési (e részben szomorú) tapasztalás után kéntelen vagyok kijelenteni, hogy levelezésimmel azoknak, de csak azoknak szolgálhatok, kik a fél évre számítandó 25 pengő frtokat előre beküldik. Ohajtanám, hogy a kik nagybecsü bizodal-mokkal megtisztelnék, rendeléseiket Május hónapban, vagy legalább Julius első felében kezemhez juttatni méltóztassanak, hogy a levelezést Juniusban megkezdhessem. Költ Pesten Május 15-én 1836.

KOSSUTH LAJOS m. p.

Lakásom: a Jósefpiacon az Óránál 166 szám első emelet.

Használom ez alkalmat, azt is tudatni, hogy Pesten lakásommal az ügyvédi pálya is össe lesz köttetve.